

Йордан Йовков – „По жицата“ (Кратък анализ)

22.04.2019, 21:51 ч.

ЙОРДАН ЙОВКОВ – „ПО ЖИЦАТА“
(Кратък анализ)

ЖАНР И КОМПОЗИЦИЯ

„По жицата“ е една от представителните за Йовковото творчество творби. Писателят я създава, след като прочита в една вестникарска хроника, че някъде в Казанлъшко се появила бяла лястовица и хората вярвали, че тя има целебна и чудотворна сила. Впечатлен и развълнуван от прочетеното, Йовков то свързва със спомените си за безкрайните пътища и отрудените селяни на Добруджа и разказва една от най-затрогващите си истории. Отпечатва я през 1927 г. във в. „Зора“, а през 1928 г. – в сборника „Вечери в Антимовския хан“.

По жанрова принадлежност „По жицата“ е разказ – повествованието е съсредоточено около конкретна случка, очертани са образите на трима-четирима герои, основното действие се развива на едно място и за кратко време. В сравнение с класическия къс разказ обаче „По жицата“ притежава някои специфични особености – има по-нестандартна и по-сложна композиция, различно е съотношението между случката и преживяванията на героите. За разлика от „Една българка“ на Иван Вазов и „По жътва“ на Елин Пелин в началото на „По жицата“ няма представяне на мястото и времето на действието. Читателят първо се среща с героите, става свидетел на запознанството и на общуването помежду им, а после разбира къде са, какви са, как живеят. Авторското внимание е насочено не към външните събития, а към тяхното отражение в човешката душа.

ТЕМИ И ПРОБЛЕМИ

„По жицата“ е разказ за страдалческата участ на човека и за стремежа му към по-добър живот. Орисан да върви по своя земен път с грижите и мъките, с неволите и болестите, с изпитанията за тялото и душата, човекът е дарен и със способността да намира упование, да открива светлината на надеждата и да я следва. Както обикновено в творбите си Йовков всъщност разказва едновременно за трагизма и за красотата на човешкото битие. Представите за голямото страдание се преплитат с внушения за стойностни добродетели – злощастната съдба на Гунчовото семейство е представена редом с благородството и човешината на Моканина. В хода на повествованието се открояват и по-конкретни проблеми – избора между истината и благородната лъжа, намирането на начини за подкрепа на страдащите, целебната сила на думите, радостта и тежкия кръст на родителството, умението да се живее смирено и волята за справяне с изпитанията.

ГЕРОИ И ОБРАЗИ

Моканина е героят, с чийто образ са свързани не само водещите послания на разказа, но и

неговото структуриране и цялостната му направа. Обикновен до незабележимост в делника си, добруджанският овчар е избран от Йовков, за да представлява светогледа му. Авторът сякаш се е скрил зад героя си, наблюдава света през неговите очи, а чрез думите и постъпките му изразява своята житейска философия. Моканина притежава изключителна проникателност, умение да се вглежда и вслушва в хората, да ги разбира, да ги щади, да лекува изстрадалите им души с внимание, със съпричастност, с деликатно мълчание и с блага дума. Петър Моканина е от онези редки, светли и добри хора, които Бог сякаш поставя край пътя, за да се спират при тях странниците - за утеха, за кураж, за надежда. И озарени да продължат. А добротворците да останат отново сами в съкровен разговор с Бога.

Другоселецът **Гунчо** е олицетворение на мъченичеството. Живее в бедност и всекидневно с труд се бори за насъщния, едва е успял да отгледа единственото си оцеляло дете, преживява съсипваща родителска болка – да се чувства безсилен пред страданието на чедото си. Кротък, благ, сговорчив, Гунчо приема орисията си с достойнство и я понася стоически. Не хули съдбата си, не е озлобен. Въпреки умората и отчаянието не спира да се бори за доброто на детето си, скита по безкрайните пътища на Добруджа и намира сили да подкрепя Нонка, да подхранва вярата ѝ в изцелението.

Само щрихиран, но силно въздействащ е образът на **Нонкината майка**. Безименна и безмълвна, тя е олицетворение на безмерното майчино страдание. Фигурата, облеклото, жестовете – всичко в характеристиката ѝ е знак за съкрушителната мъка, която изпитва, за болката и силата на майчината любов.

Пестеливо е изграден и образът на самата **Нонка**. Млада, непорочна, страдаща несправедливо, необяснимо онеправдана от съдбата, девойката е олицетворение на трагизма. Белязана от бедността, слаба физически и с ранима душа, самотна и нерадостна въпреки обичта и грижите на родителите си, тя е изключително впечатляваща с желанието си за живот и с волята си да се бори за него.

Редом с образите на героите в разказа се открояват и няколко значими образа със символно значение. Символ на неугасващата надежда е **бялата лястовица**. Вярата, че я има, е красноречив знак за човешката потребност от упование. Нелечимите болести и всички земни човешки страдания се нуждаят от контрапункт, който човешкото въображение, водено от волята за живот, е създало в образа на рядката малка бяла птичка. И тя се е превърнала в онази химера, чието търсене прави страданията по-поносими.

Противоположен на образа на лястовицата е образът на **змията** – прастар символ на злото. Навила се върху гърдите на момичето, змията означава онова многолико зло, което измъчва човека – тежи, притиска, задушшава.

Образът на **пътя** символизира земния човешки живот, изминаването на разстоянието, което отвежда към мъдростта и приближава до тайните на битието. Човекът е обречен да върви по житейските си пътища, да понася мъките си и да преследва щастието, вярвайки, че то е постижимо.

ИДЕИ И ЦЕННОСТИ

Представяйки човешкия живот като низ от страдания, „По жицата“ утвърждава съпричастието, човешината и благородството като висши ценности и като единствени

възможности болката да бъде облекчена, мъката да бъде овладяна. Тъжно и страшно прозвучават на финала на разказа думите на добруджанския мъдрец: **„Боже, колко мъка има по тоя свят, Боже!“**. Но след като е прочел Йовковия разказ, читателят знае, че има и хора като Петър Моканина – човеколюбиви добротворци, чието присъствие прави възможно мъдрото и достойно преминаване през живота, опазването на човешината и съхраняването на надеждата.

ЕЗИК И СТИЛ

Историята на Гунчо и неговото семейство е разказана под формата на изповед на самия герой. Съкровен, вълнуващ, напълно автентичен, разказът на Гунчо насочва към вътрешния свят на човека, към най-дълбоките, невидими и трудно разгадаеми състояния на човешката душа. Използваният похват **„разказ в разказа“**, от една страна, дава възможност на героя да се саморазкрие, от друга, оказва влияние върху последователността на разказване – героят предава събитията според начина, по който ги преживява.

Речевите характеристики на Гунчо, на неговия събеседник, Моканина, на Нонка са водещо средство за изграждане на образите на героите. Какво и как говорят Йовковите герои, е показателно за темперамента, за нравствеността, за убежденията им. Но и мълчанието често е форма на тяхното изразяване. Защото не всичко е назовимо, а и от думите може да боли. В основата на разказа „По жицата“ всъщност е един словесен, но и мълчалив диалог между двама души, които познават чудото на общуването и могат да го създават. Потребността на Гунчо да говори, да сподели мъката си, да потърси подкрепа и съвет среща умението на Моканина да слуша и да разбира, да премълчава истини и да обнадеждава с думи.

Освен чрез речта героите са изградени и чрез множеството художествени детайли в портретните и в поведенческите им характеристики. В художествения свят на Йовков детайлът е изключително важен, защото е знак за същностни черти на характера, за социални особености, за психологически процеси. Детайлът често остава незабелязан, но за онзи, който го види и успее да го разгадае, може да донесе много информация и да направи общуването с другия по-лесно, по-пълноценно. А Йовковите герои умеят да виждат детайлите и да **„четат знаците“**, които те носят.

Съществено значение за изграждането на разказа има и символиката на цветовете, оформящи опозицията **„черно – бяло“**. Контрастните цветове онагледяват усещането за човешкото битие като за белязано от най-мрачни изпитания и най-светли стремления.

За въздействието на творбата допринася и комбинацията от привидната статичност на действието и подчертаната динамика на преживяванията на героите.